

Ergenlerde Duygusal Özerklik, Sosyal Destek ve Öznel İyi Oluş Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Investigation of the Relationship Between Emotional Autonomy, Social Support and Subjective Well-Being in Adolescents

Mehmet Ali GÜNEY² , Erdal HAMARTA³

Gönderim: 13/10/2022

Düzeltilme: 27/11/2022

Kabul: 19/12/2022

ÖZET

Bu araştırmanın amacı ergenlerde duygusal özerklik, sosyal destek ve öznel iyi oluşları arasında ilişki olup olmadığını belirlemektir. Araştırmada genel tarama modellerinden ilişkiyel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma evrenini, 2014-2015 Eğitim-Öğretim yılında Konya ili Meram ilçesinde bulunan devlet ortaöğretim kurumlarında eğitim gören ergenler oluştururken, örnekleme ise eğitim görmekte olan öğrencilerden tesadüfi küme örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Bu araştırmanın çalışma grubu, 284'ü erkek, 246'sı kız olmak üzere toplam 530 lise öğrencisinden oluşmaktadır. Araştırmanın verileri Duygusal Özerklik Ölçeği, Algılanan Sosyal Destek Ölçeği ve Öznel İyi Oluş Ölçeği ile toplanmıştır. Verilerin analizinde t-testi, Tek Yönlü Varyans Analizi, Pearson Momentler Çarpım Korelasyon ve Regresyon analizi kullanılmıştır. Verilerin istatistik analizi SPSS programı ile yapılmıştır. Elde edilen bulgulara göre ergenlerin öznel iyi oluş ve algılanan aile desteğinin duygusal özerkliğin alt boyutlarının tamamına (idealleştirmeme, bağımsızlık ve bireyleşme) katkısı varken; öznel iyi oluş ve algılanan öğretmen desteğinin sadece iki boyutta (idealleştirmeme, bağımsızlık) katkısının olduğu bulunmuştur. Bunların yanı sıra öznel iyi oluş ve algılanan arkadaş desteğinin bu alt boyutlara katkısı görülmemiştir.

Anahtar Kelimeler: Algılanan sosyal destek, öznel iyi oluş, duygusal özerklik, ergen.

ABSTRACT

The aim of this study is to determine whether there is a relationship between emotional autonomy, social support and subjective well-being in adolescents. Relational scanning model, one of the general scanning models, was used in the research. While the study population of the research consisted of adolescents studying in state secondary education institutions in Meram district of Konya province in 2014-2015 academic year, the sample was selected from students who were studying by random cluster sampling method. The study group of this research consists of 530 high school students (284 boys and 246 girls). The data of the study were collected with Emotional Autonomy Scale, Perceived Social Support Scale and Subjective Well-Being Scale. T-test, One-Way Analysis of Variance, Pearson Product Moments Correlation and Regression Technique were used in the analysis of the data. Statistical analysis of the data was made with the SPSS program. According to the findings, while adolescents' subjective well-being and perceived family support contribute to all sub-dimensions of emotional autonomy (non-idealization, independence and individuation); subjective well-being and perceived teacher support contributed to only two dimensions (non-idealization, independence). In addition, subjective well-being and perceived friend support did not contribute to these sub-dimensions.

Keywords: Perceived social support, subjective well-being, emotional autonomy, adolescent.

Önerilen atf: Güney, M.A., & Hamarta, E. (2022). Ergenlerde duygusal özerklik, sosyal destek ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslararası Psiko-Sosyal Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 138-155.

¹ Bu çalışma, birinci yazarın ikinci yazar danışmanlığında hazırladığı "Ergenlerde duygusal özerklik, sosyal destek ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkinin incelenmesi" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

² Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı, m.aliguney@hotmail.com

³ Profesör Doktor, Necmettin Erbakan Üniversitesi, erdalhamarta@gmail.com

GİRİŞ

Yaşamları boyunca insanların sürekli değişip geliştiği ve bu değişimlerin yoğun olarak yaşandığı dönemlerden birisi de şüphesiz ergenlik dönemidir (Deniz 2010). Tüm anne babalar başta olmak üzere toplum ergenlerin kendine güvenen, sağlıklı, mutlu ve kendi ayakları üzerinde durabilen bireyler olarak yetişmelerini değiştirmelerini ister. Bunu gerçekleştirmenin yolu ise ergenlerin dönemsel özelliklerini bilmek, onlarla doğru iletişim kurmak ve doğru biçimde onlara destek olmaktan geçer. Çünkü bu dönem yüzleşilmesi gereken temel görevler olarak eğitim, olgunlaşma ve bekleme içeren bir dönemdir (Onur 1995). Bunun içinde ergenlerin algıladığı sosyal desteğin, duygusal özerkliğe ve öznel iyi oluş durumuna etkisini bilmekte yarar görülmüştür.

Kulaksızoğlu (2004) ergenlik dönemini; boyca, bedence, büyüme ile birlikte sosyal, duygusal, hormonal, cinsel, zihinsel ve kişisel değişme ve gelişmelerin olduğu, buluş ile başlayıp bedence büyüme ile sona erildiği düşünülen özel bir evre olarak tanılamıştır. Hall'e (1904) göre ise fırtına ve stresli bir dönem olarak betimlenen ergenlik dönemi bireyin biyolojik, psikolojik ve sosyal bağlamda ortaya çıkan birçok değişikliği hızla deneyimlediği, yaşamın tüm alanlarına etki eden bir süreçtir. Bu dönemde ergene ilişkin toplumsal rol ve beklentiler değişir ve sorumluluklar artar, aile ve çevre ile olan ilişkiler yeniden gözden geçirilir.

Çocukluktan yetişkinliğe geçiş dönemi olarak görülen ergenlik döneminin başlıca gelişimsel ödevleri bireyleşme ve kimlik duygusunun kazanılmasıdır (Erikson 1968). Havighurst (1972) ergenlik döneminde bir dizi gelişimsel görevler olduğunu ve ergenin bu görevleri sağlıklı bir şekilde başardığında olgunlaşacağını belirtir. Noom vd. (2001) ise bu gelişim görevlerinden birisinin de özerklik olduğunu; özerkliğin, birçok ergen için “yetişkin olabilmenin gerekli bir parçası olan kimlik duygusunu geliştirmek” kadar önemli olduğunu ifade eder.

Ryff ve Keyes'e (1995) göre özerklik, bireyin kendi davranışlarını belirlemede ve kararlarını vermede bağımsız olmasıdır. Özdemir ve Çok (2011) ise ergenlik döneminde bireylerin bağımsız olabilmek için çaba harcadığını ve hayatları ile ilgili kararları kendilerinin almak istediklerini ve bu “bağımsızlık arayışı ve gereksinimi” genel olarak “özerklik” olarak adlandırıldığını ifade ederken Noom (1999) duygusal özerkliğin, “ergenin ana babasından ve akranlarından duygusal olarak bağımsızlaşması” anlamına geldiğini belirtir.

Steinberg (2007) ise duygusal özerkliğin, “bireyin özellikle ailesi ile olan yakın ilişkilerindeki değişimlerle ilgili bağımsızlığı” içerdiğini ifade etmiştir. Ergenin bu dönemde ki bağımsızlık durumları, değişimler ve gelişmeler elbette bir sosyal çevre içinde gerçekleşmektedir. Ergenin bu sosyal çevre içinde almış veya hissetmiş olduğu sosyal ve psikolojik destek ergenin duygusal özerkliğine ve öznel iyi oluş düzeyine dolayısı ile bağımsızlığına ve bireyleşmesine etki edeceği söylenebilir. Bu sosyal desteği ise Yıldırım (1997) “bireyin çevresinden elde ettiği sosyal ve psikolojik destek olarak” tanımlanabileceğini belirtirken; Lepore, vd. (1991), Saygın (2008), Dülger (2009), Köksal Akyol ve Salı (2013) sosyal destek kavramını, “bireylerin sevildiklerine, korunduklarına inandıkları bir sosyal sisteme bağlanması, gerçek kabul ettikleri yardımı sağlamaları veya önemli, değerli bulunduğu sosyal gruba bağlılık geliştirmeleri olarak” açıkladıklarını belirtmişlerdir.

Diener (1984) öznel iyi oluşu, “bireyin yaşadığı olumlu, olumsuz duygulara ve yaşamdan aldığı doyuma ilişkin olarak yaptığı öznel bir değerlendirme” yani “bireyin yaşamını değerlendirme ve yargı bildirme anlamına geldiğini” ifade ederken; bir başka çalışmasında “bilişsel ve duyuşsal bileşenlerden oluşan doyumun öznel hali ve olumlu ruh sağlığı” olarak tanımlamıştır (Diener, 2000).

Türkiye’de öznel iyi oluş ve sosyal destek çalışmaları incelendiğinde; duygusal özerkliği etkilediği düşünülen öznel iyi oluş ve sosyal destek ile ilgili ergenler üzerinde yapılmış araştırma bulunmamaktadır. Bundan dolayıdır ki bu çalışmanın alanımız için bir yenilik getireceği ve aynı zamanda duygusal özerkliğe yönelik kavramsal ve kuramsal katkı sağlayacağı beklenilmektedir.

Yukarıda belirtilen araştırmanın amacı ve bu amaca bağlı olarak aşağıda verilen problem ve alt problemlere cevap aranmıştır.

1. Ergenlerde öznel iyi oluş ve duygusal özerklik arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
2. Ergenlerde öznel iyi oluş ve sosyal destek arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
3. Ergenlerde sosyal destek ve duygusal özerklik arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
4. Ergenlerin öznel iyi oluş ve algılanan sosyal desteklerinin duygusal özerklik-idealleştirmeme alt boyutunu yordamakta mıdır?
5. Ergenlerin öznel iyi oluş ve algılanan sosyal desteklerinin duygusal özerklik-bağımsızlık alt boyutunu yordamakta mıdır?
6. Ergenlerin öznel iyi oluş ve algılanan sosyal desteklerinin duygusal özerklik-bireyleşme alt boyutunu yordamakta mıdır?

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma evreni-örnekleme, veri toplama araçları ile toplanan verilerin değerlendirilmesinde kullanılan istatistiksel yöntemler üzerinde durulmuştur.

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, ergenlerin duygusal özerklik, sosyal destek ve öznel iyi oluşları açısından incelendiği genel tarama modelinin bir alt türü olan ilişki tarama modelindedir. Genel tarama modelleri çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacıyla ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan taramalardır. Genel tarama modelleri ile tekil ya da ilişki taramalar yapılabilir. İlişki tarama modelleri, iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir (Karasar, 2008).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma evrenini, 2014-2015 Eğitim-Öğretim yılında Konya ili Meram ilçesinde bulunan devlet ortaöğretim kurumlarında eğitim gören ergenlerden oluşmaktadır. Araştırmanın örnekleme Konya ili Meram ilçesindeki farklı okul ve sınıflarda eğitim görmekte olan öğrencilerden tesadüfi küme örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Araştırma örnekleme 284’ü erkek, 246’sı kız olmak üzere 530 öğrenciden oluşmaktadır. Öğrencilerin yaşları 13 ile 19 arasında değişmekte ve yaş ortalaması 16.14’dir.

Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu. Araştırmada ele alınan diğer açıklayıcı değişkenler hakkında bilgi toplayabilmek amacıyla araştırma sürecinde araştırmacı tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Bu değişkenler: Cinsiyet, okul türü ve sınıf düzeyi değişkenleridir.

Duygusal Özerklik Ölçeği (DÖÖ). Steinberg ve Silverberg (1986) tarafından geliştirilen, 20 maddeden oluşan ve ergenlerin duygusal özerkliğini değerlendirmeyi amaçlayan 4'lü Likert tipi bir ölçektir. Ölçeğe ilişkin alt boyutlar, "Bir birey olarak ana-baba", "İdealleştirmeme", "Bağımsızlık" ve "Bireyleşme" boyutlarından oluşmaktadır. Ölçeğin, orijinal formuna ilişkin toplam Cronbach Alfa değeri .75 bulunmuştur (Akt., Çoban 2013). Duygusal Özerklik Ölçeği, Deniz (2010) tarafından Türkçeye çevrilip geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Ölçeğin geçerlik çalışması için doğrulayıcı faktör analizi yapılmış, doğrulayıcı faktör analizi sonucunda, "Bir birey olarak ana-baba" boyutu çıkarılmıştır. Çıkarılan 6 madde sonucunda ölçek 14 madde ve üç boyut olarak test edilmiş ve doğrulayıcı faktör analizi sonucu ölçeğin iyi bir uyum gösterdiği saptanmıştır. Model uyumunun test edilmesi amacıyla, elde edilen Hata Kareler Ortalamasının Karekökü (RMSEA) 0.06, CFI 0.90, GFI 0.93 ve Standardize AGFI ise 0.90 olarak bulunmuştur. Elde edilen uyum indeksleri DÖÖ'nin üç faktörlü orijinal yapısının Türk örnekleminde geçerli olduğunu göstermektedir. DÖÖ'nin 1, 3, 8, 11 ve 13. maddeler İdealleştirmeme, yani anne ve babayı bir birey olarak görebilme ve idealleştirmekten vazgeçme, 2, 4, 5 ve 9. maddeler Bağımsızlık başka bir deyişle bireylerin kendi başlarına davranabilme kapasitesi ve 6, 7, 10, 12 ve 14. maddeler ise Bireyleşme alt ölçeğini oluşturmaktadır. Bireyleşme ise kişinin, daha olgun, sorumlu ve daha az bağımlı ilişkiler kurmak adına ana babaya karşı olan çocuksu bağımlılıktan uzaklaşması anlamına gelmektedir. Maddelerin puanlanması 1 ile 4 arasında yapılmaktadır. Buna göre, DÖÖ'nin maddeleri 1 = Bana hiç uygun değil, 2=Bana uygun değil, 3=Bana uygun, 4=Bana tamamen uygun biçiminde 4'lü Likert biçiminde puanlanmaktadır. Ayrıca 4, 6, 10, 12 ve 14. maddeler tersine kodlanmaktadır. DÖÖ'nin güvenilirliğine ilişkin iç tutarlık katsayıları idealleştirmeme alt ölçeği için .71, bağımsızlık alt ölçeği için .64 ve bireyleşme alt ölçeği için .67 olarak bulunmuştur.

Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ASDÖ-R). Ülkemiz koşullarında geliştirilmiş olan Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ASDÖ), bireyin ailesinden, akraba, arkadaş ve öğretmeninden, kurum ve kuruluşlarıyla içinde yaşadığı toplumdan elde ettiği sosyal destek düzeyini belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Bu amaçla, 1995 yılından itibaren geliştirilmeye başlanan ASDÖ'de istatistiksel yollarla sınanmış, beş alt ölçek için ortak olan 26 durum cümlesi bulunmaktadır. Bu çalışmada ölçeği cevaplandıran birey ölçeğin "ailem, arkadaşlarım ve öğretmenlerim" üç alt ölçek boyutunda tepkide bulunmaktadır. Tepkiler üçlü derecelendirme biçiminde verilmektedir (Hiç uygun değil = 1, Kısmen uygun = 2, Oldukça uygun = 3). Ölçek maddelerinin 47'si olumlu 3'ü olumsuz ifade şeklindedir. Olumsuz ifadeler sırasıyla ailem, arkadaşlarım ve öğretmenlerim alt boyutunda ait 17. 29. ve 44. maddelerdir. Olumsuz ifadelerin puanlanması tersine çevrilerek yapılmaktadır. Alt ölçeklerden elde edilen puanların toplanmasıyla bireyin genel sosyal destek düzeyine ilişkin bir tek puan elde edilmektedir (Yıldırım, 2004). ASDÖ-R'nin güvenilirliği iki yola bulunmuştur. Birincisi, tüm ASDÖ-R'nin ve AİD, ARD, ÖĞD alt ölçeklerinin Alpha güvenilirlik katsayısı bulunmuştur. İkincisi,

ölçeklerin güvenilirlikleri dört hafta ara ile 218 öğrenci üzerinde test tekrar test (rxx) yöntemiyle incelenmiştir. ASDÖ-R'nin tümü için Alpha=.93, rxx=.91; AİD için Alpha0.94, rxx=.89; ARD için Alpha=.91, rxx=.85; ÖGD için Alpha=.93, rxx=.86 bulunmuştur. Elde edilen güvenilirlik katsayıları ASDÖ-R ve alt ölçeklerinin, öğrencilerin ailelerinden, arkadaşlarından ve öğretmenlerinden aldıkları sosyal desteği ölçmek amacıyla güvenle kullanılabilceğini göstermektedir. 50 madde ve 3 temel alt boyuttan oluşan ölçeğin 639 kişilik gruba yapılan uygulama sonuçlarına göre, Cronbach Alpha güvenilirlik katsayıları, aile alt boyutunda .88; öğretmenler alt boyutunda .93 ve arkadaşlar alt boyutunda ise .83 olarak hesaplanmıştır (Yıldırım, 2004). Tüm ASDÖ-R'nin yapı geçerliği faktör analizi ile incelenmiştir. ASDÖ-R'de toplam 50 madde bulunmaktadır. Tüm ASDÖ-R'ye ilişkin KMO katsayısı .933 ve Bartlett testi anlamlı çıkmıştır. Faktörlerin her bir değişken üzerindeki ortak faktör varyansının ise .389 ile .695 arasında değiştiği görülmüştür. Tüm ASDÖ-R'de özdeğeri 1'den büyük olan 7 faktör saptanmış, bu faktörler alt ölçekler düzeyinde incelenmiş ve isimler verilmiştir. Birinci faktörün tek başına varyansın %25,199'unu açıkladığı; açıklanan toplam varyansın %56,492 olduğu ve maddelerin faktör yüklerini birinci faktörde .360 ile .681 arasında değiştiği izlenmiştir. Gerek çizgi grafiğindeki birinci faktörden sonraki hızlı düşüş, gerek ortak faktör varyansına ilişkin değerler ve gerekse birinci faktördeki yük değerleri incelendiğinde, tüm ASDÖ-R'nin genel bir faktöre sahip olduğu ve toplam puanının kullanılabilceği sonucuna ulaşılmıştır. ASDÖ-R'nin AİD alt ölçeğinde 20 madde bulunmaktadır. AİD alt ölçeğine ilişkin KMO katsayısı .935 ve Bartlett testi anlamlı bulunmuştur. Faktörlerin ortak varyansının .350 ile .641 arasında değiştiği görülmüştür. ASDÖ-R'nin ARD alt ölçeğinde 13 madde bulunmaktadır. Arkadaş desteği alt ölçeğine ilişkin KMO katsayısı .940 ve Bartlett testi anlamlı bulunmuştur. Faktörlerin ortak varyansının .354 ile .614 arasında değiştiği görülmüştür. ASDÖ-R'nin ÖGD alt ölçeğinde 17 madde bulunmaktadır. ÖGD'ye ilişkin KMO katsayısı .950 ve Bartlett testi anlamlı çıkmıştır. Faktörlerin ortak varyansının ise .402 ile .653 arasında değiştiği görülmüştür (Yıldırım, 2004).

Öznel İyi Oluş Ölçeği. Tuzgöl Dost (2004) tarafından geliştirilen Öznel İyi Oluş Ölçeği 46 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin amacı bireylerin yaşamları hakkındaki bilişsel değerlendirmeleri ile olumlu ve olumsuz duyguların sıklığı ve yoğunluğunu belirleyerek ÖİÖ düzeylerini saptamaktır. ÖİÖ, yaşam alanlarına ilişkin kişisel yargılar ile olumlu ve olumsuz duygu ifadelerinden oluşmaktadır. Cevaplama sistemi her ifade için (5) Tamamen Uygun, (4) Çoğunlukla Uygun, (3) Kısmen Uygun, (2) Biraz Uygun ve (1) hiç Uygun Değil olarak beşli Likert ölçeği şeklindedir. Her bir maddenin puanları “ 5 ile 1 “ arasında değişmektedir. Ölçek maddelerinin 26'sı olumsuz ifade şeklindedir. Olumsuz ifadeler 2, 4, 6, 10, 13, 15, 17, 19, 21, 24, 26, 28, 30, 32, 35, 37, 38, 40, 43 ve 45. maddelerdir. Olumsuz ifadelerin puanlanması tersine çevrilerek yapılmaktadır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 46, en yüksek puan 230'dur yüksek puan ÖİÖ düzeyinin yüksek olduğuna işaret etmektedir. Tuzgöl Dost (2004) geliştirdiği 102 ölçek maddesinin ÖİÖ ne ölçüde ölçtüğünü belirlemek amacıyla uzman kanısına başvurulmuştur. Bunun için Psikolojik Danışma ve Rehberlik, Psikoloji, Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme ve Türk Dili alanlarında uzman olan toplam 16 kişinin görüşü alınmıştır. Alanı Ölçme ve Değerlendirme ve Türk Dili olan üç uzman dışındaki 13 kişiden ölçek maddelerinin her birini ÖİÖ belirlemeye uygun olup olmaması açısından (5) Çok Uygun, (1) Hiç Uygun değil olmak üzere beş dereceli bir ölçekle derecelendirmeleri istenmiştir. Uzmanların 13'ünün ölçek

maddelerinin ÖİÖ'ü belirlemeye uygun olup olmadığına ilişkin derecelendirmeleri istenmiştir. Ölçek maddelerinin ÖİÖ'ü belirlemeye uygun olup olmadığına ilişkin derecelendirmeleri arasındaki uyumu belirlemek amacıyla Kendall'in uyum katsayısı hesaplanmış ki kare tablo ve uzmanların yaptıkları derecelendirmelerin birbiri ile uyumlu olduğu görülmüştür. Tuzgöl Dost (2004) 102 madde olan ölçeği 51'e indirilmiştir. Tuzgöl Dost (2004) ÖİÖ'nin geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarını gerçekleştirmek üzere 2002-2003 öğretim yılı güz döneminde Hacettepe Üniversitesi Beytepe Kampüsü'nde bulunan İktisadi ve İdari Bilimler, Fen, Mühendislik, Eğitim ve Edebiyat Fakülteleri 2. ve 3. sınıf öğrencilerinden oluşan 209 kişilik gruba 51 maddelik ölçeği uygulamıştır. Uygulama sonrası veriler bilgisayara yüklenerek ölçeğin yapı geçerliğini test etmek amacıyla temel bileşenler analizi yöntemiyle faktör analizi çalışması yapılmıştır. Analiz sonucunda 51 maddelik ölçeğin öz değeri 1'den büyük olan 14 faktör verdiği görülmüş ancak öz değerlerden ölçeğin genel bir boyutu olduğu anlaşılmıştır. Birinci boyuttaki faktör yüklerine ait öz değerler 11.486 iken, ikincisinde bu değer 3.927'ye düşmektedir. Öz değerler arasındaki bu yüksek fark ve test maddelerini çoğunun birinci boyutta yüksek yük vermesi, testin tek boyutlu oluşu için bir ölçüt olarak kabul edilmiştir. Faktör yüklerinin büyüklüğü için .30 değeri ölçüt olarak alındığında 51 maddeden 47'sinin birinci boyutta yeterli büyüklükte yüke sahip olduğu anlaşılmıştır. Faktör analizi sonucunda faktör yükü .30'un altında olan dört madde ile birlikte pilot uygulamalarda öğrenciler tarafından anlaşılamadığı görülen bir madde ölçekten Tuzgöl Dost (2004) tarafından çıkarılmıştır. Böylece ölçeğin madde sayısı 46'ya düşmüştür. Testin ayrıricılığını tespit etmek için 46 maddelik ölçeğin 209 kişiye uygulanması ile elde edilen puanların alt ve üst %27'lik puan grup ortalamaları t testi ile karşılaştırılmıştır. Alt ve üst %27'lik puan gruplarında 56'şar puan bulunmaktadır. Sonuç olarak gruplar arasında .01 hata düzeyinde önemli fark bulunduğu gözlenmiştir (Tuzgöl Dost, 2004).

Verilerin Analizi

Araştırmada ergenlerde duygusal özerklik, sosyal destek ve öznel iyi oluşları arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amaçlanmıştır. Araştırma verileri toplandıktan sonra bilgisayar ortamına aktarılarak analizler için hazır duruma getirilmiştir. Araştırma verilerinin analizinde değişkenlere bağlı olarak SPSS 16.00 programı kullanılarak Korelasyon Katsayısı, Regresyon ve Bağımsız Gruplar t-testi analizlerinden yararlanılmıştır. Verilerin istatistiksel analizi bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkenler üzerindeki etkilerini ortaya koyacak bir desen içinde ele alınmıştır. Her üç ölçekten (algılanan sosyal destek, öznel iyi oluş ve duygusal özerklik) elde edilen puan dağılımları cinsiyet değişkenine göre göre kodlanarak bilgisayara girilmiştir. Ergenlerin duygusal özerklik, sosyal destek ve öznel iyi oluşlarının cinsiyet değişkeni açısından farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla bağımsız gruplar için t testi kullanılmıştır. Ergenlerin öznel iyi oluş ve algılanan sosyal destek puanları ile duygusal özerklik idealleştirmeme, bağımsızlık ve bireyleşme arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla Pearson momentler çarpımı korelasyon tekniği kullanılmıştır. Ergenlerin öznel iyi oluş ve algılanan sosyal desteklerinin duygusal özerklik-İdealleştirmeme, bağımsızlık ve bireyleşme alt boyutlarını yordamasına ilişkin çok yönlü hiyerarşik regresyon analizi kullanılmıştır.

BULGULAR**Tablo 1.** Ergenlerin cinsiyet değişkenine göre algılanan sosyal destek bağımsız örneklem için t testi ile karşılaştırılması

	Cinsiyet	N	X	Ss	t	p
Aile	Kız	246	51,3171	8,88642	-.757	.449
	Erkek	284	51,8662	7,62989		Anlamsız p>.05
Arkadaş	Kız	246	34,5569	5,02187	2.657	.000
	Erkek	284	32,3592	5,52456		Anlamlı p<.05
Öğretmen	Kız	246	37,9878	9,17783	4.796	.008
	Erkek	283	35,8127	9,63060		Anlamlı p<.05

Tablo 1 incelendiğinde ergenlerin cinsiyet değişkenine göre algılanan sosyal destek puanlarının anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığı bağımsız örneklem için t testi ile incelenmiştir. Yapılan karşılaştırmalar sonucunda kız ve erkek ergenlerin aileden algıladıkları sosyal destek puanları arasında anlamlı fark gözlenmemiştir (-.757, p>.05). Ancak kız öğrencilerin algılanan arkadaş (t=2.657, p<.05) ve algılanan öğretmen (t=4.796, p<.05) destek puanları erkek öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Tablo 2. Ergenlerin cinsiyet değişkenine göre öznel iyi oluş bağımsız örneklem için t testi ile karşılaştırılması

	Cinsiyet	N	X	Ss	t	p
Öznel İyi Oluş	Kız	246	162,9065	30,07507	.666	.502
	Erkek	284	161,2676	26,02348		p>.05 Anlamsız

Tablo 2 incelendiğinde ergenlerin öznel iyi oluş puan ortalamaları cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığı bağımsız örneklem için t testi ile incelenmiş ortalamalar arasındaki farka ilişkin hesaplanan t değeri .666. 05 düzeyinde anlamlı bulunmamıştır. Bu sonuca göre kız ve erkek öğrencilerin öznel iyi oluş puanları arasında anlamlı düzeyde fark yoktur.

Tablo 3. Ergenlerin cinsiyet değişkenine göre duygusal özerklik bağımsız örneklem için t testi ile karşılaştırılması

	Cinsiyet	N	X	Ss	t	p
İdealleştirmeme	Kız	246	12,59	3,31	-3.316	.001
	Erkek	284	13,52	3,12		Anlamlı p<.05
Bağımsızlık	Kız	246	10,2561	2,78	.494	.633
	Erkek	284	10,1444	2,35916		p>.05 Anlamsız
Bireyleşme	Kız	246	12,9065	3,64151	3.214	.001
	Erkek	284	11,9366	3,24765		p<.05 Anlamlı

Tablo 3 incelendiğinde kız ve erkek öğrencilerin duygusal özerklik alt ölçeklerine ilişkin puan ortalamalarının anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığı bağımsız örneklem için t testi ile incelenmiştir. İdealleştirmeme alt ölçeğinde erkek ergenlerin puan ortalamaları (13.52)

kız ergenlerden (12,59) anlamlı düzeyde yüksek ($t=-3.316$, $p<.05$), bulunurken bireyleşme alt ölçeğinde kız ergenlerin puan ortalamaları (12,90) erkek ergenlerden (11,93) anlamlı düzeyde yüksek ($t=3.214$, $p<.05$) bulunmuştur.

Tablo 4. Ergenlerin öznel iyi oluş ve algılanan sosyal destek puanları ile duygusal özerklik idealleştirmeme, bağımsızlık ve bireyleşme arasındaki ilişki

		İdealleştirmeme	Bağımsızlık	Bireyleşme
Öznel iyi oluş	Pearson Correlation	,447**	,313**	,351**
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000
	N	530	530	530
Aile destek	Pearson Correlation	,516**	,451**	,431**
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000
	N	530	530	530
Arkadaş destek	Pearson Correlation	,212**	,141**	,134**
	Sig. (2-tailed)	,000	,001	,002
	N	530	530	530
Öğretmen destek	Pearson Correlation	,244**	,250**	,144**
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,001
	N	529	529	529

Tablo 4 incelendiğinde ergenlerin öznel iyi oluş ile duygusal özerklik idealleştirmeme, bağımsızlık ve bireyleşme arasında pozitif yönlü anlamlı düzeyde ilişki görülmüştür. Ayrıca ergenlerin algılanan sosyal destekleri ile duygusal özerklik idealleştirmeme, bağımsızlık ve bireyleşme arasında pozitif yönlü anlamlı düzeyde ilişki görülmüştür.

Tablo 5. Ergenlerin öznel iyi oluş ve algılanan sosyal desteklerinin duygusal özerklik-idealleştirmeme alt boyutunu yordamasına ilişkin çok yönlü hiyerarşik regresyon analizi

Mod	Yord	R	R ²	R ² _{ch}	F	β	t	p
	(Sabit)	,446 ^a	,199	,198	131,093			
1	Öznel İyi Oluş					,44	11.45	,000
	Sabit	,554 ^b	,307	,302	58,015			
2	Öznel İyi Oluş					,237	5,281	,000
	Aile Desteği					,381	8,525	,000
	Arkadaş Desteği					-,010	-,243	,808
	Öğretmen Desteği					,029	,716	,474

Ergenlerin öznel iyi oluş ve algılanan sosyal destek puanlarının duygusal özerkliğin idealleştirmeme alt boyutunu yordamasına ilişkin yapılan hiyerarşik regresyon analizi sonucunda modele birinci adımda girilen öznel iyi oluşun model içerisinde özgün katkısının anlamlı olduğu görülmüştür ($R^2=.199$, $F=131.093$, $p<.01$). Modele ikinci adımda girilen algılanan sosyal desteğin modele katkısının anlamlı olduğu ($R^2=.307$, $F=58.015$, $p<.01$) görülmüştür. Algılanan sosyal desteğin alt boyutlarından algılanan aile ve algılanan öğretmen desteğinin modele özgün katkılarının anlamlı olduğu anlaşılmıştır.

Tablo 6. Ergenlerin öznel iyi oluş ve algılanan sosyal desteklerinin duygusal özerklik-bağımsızlık alt boyutunu yordamasına ilişkin çok yönlü hiyerarşik regresyon analizi

Mod	Yord	R	R ²	R ² _{ch}	F	β	t	p
	(Sabit)	,312 ^a	,097	,096	56,88			
1	Öznel İyi Oluş					,312	7,542	,000
	Sabit	,466 ^b	,218	,212	36,41			
2	Öznel İyi Oluş					,097	2,039	,042
	Aile Desteği					,379	7,986	,000
	Arkadaş Desteği					-,045	-1,052	,293
	Öğretmen Desteği					,091	2,129	,034

Ergenlerin öznel iyi oluş ve algılanan sosyal destek puanlarının duygusal özerkliğin bağımsızlık alt boyutunu yordamasına ilişkin yapılan hiyerarşik regresyon analizi sonucunda modele birinci adımda girilen öznel iyi oluşun model içerisinde özgün katkısının anlamlı olduğu görülmüştür ($R^2=.097$, $F=56.88$, $p<.01$). Modele ikinci adımda girilen algılanan sosyal desteğin modele katkısının anlamlı olduğu ($R^2=.218$, $F=36.41$, $p<.01$) görülmüştür. Algılanan sosyal desteğin alt boyutlarından algılanan aile ve algılanan öğretmen desteğinin modele özgün katlarının anlamlı olduğu anlaşılmıştır.

Tablo 7. Ergenlerin öznel iyi oluş ve algılanan sosyal desteklerinin duygusal özerklik-bireyleşme alt boyutunu yordamasına ilişkin çok yönlü hiyerarşik regresyon analizi

Mod	Yord	R	R ²	R ² _{ch}	F	β	t	p
	(Sabit)	,351 ^a	,123	,122	74.05			
1	Öznel İyi Oluş					,351	8,605	,000
	Sabit	,457 ^b	,209	,203	34.59			
2	Öznel İyi Oluş					,188	3,913	,000
	Aile Desteği					,357	7,487	,000
	Arkadaş Desteği					-,041	-,945	,345
	Öğretmen Desteği					-,038	-,873	,383

Ergenlerin öznel iyi oluş ve algılanan sosyal destek puanlarının duygusal özerkliğin bireyleşme alt boyutunu yordamasına ilişkin yapılan hiyerarşik regresyon analizi sonucunda modele birinci adımda girilen öznel iyi oluşun model içerisinde özgün katkısının anlamlı olduğu görülmüştür ($R^2=.123$, $F=74.05$, $p<.01$). Modele ikinci adımda girilen algılanan sosyal desteğin modele katkısının anlamlı olduğu ($R^2=.209$, $F=34.59$, $p<.01$) görülmüştür. Algılanan sosyal desteğin alt boyutlarından sadece algılanan aile desteğinin modele özgün katlarının anlamlı olduğu anlaşılmıştır.

TARTIŞMA

Bu bölümde araştırmanın çalışma grubunu oluşturan ergenlerin duygusal özerklik, sosyal destek ve öznel iyi oluşları açısından incelenmesi sonucu elde edilen bulguların tartışması yapılmış ve yorumlanmıştır.

Cinsiyet ve Algılanan Sosyal Destek Arasındaki İlişki

Algılanan Sosyal Destek ve Cinsiyet

Bazı araştırmacıların (Malecki ve Elliott 1999, akt., Şencan, 2009; Kozaklı 2006)

yaptıkları çalışmada ise algılanan sosyal destek düzeyinin erkeklere oranla kız öğrencilerde daha fazla olduğu bulunurken bazı araştırmacılar (Taysi,2000; Soylu 2002) bu durumun tam tersini yani kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha az sosyal destek algıladıklarını bulmuşlardır. Algılanan sosyal desteğin cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular alt boyutlar dikkate alınarak alt başlıklar halinde aktarılmıştır.

Aileden Algılanan Sosyal Destek ve Cinsiyet

Araştırma bulgularında kız ve erkek ergenlerin aileden algıladıkları sosyal destek puanları arasında anlamlı fark gözlenmemiştir. Bu sonuç daha önceki araştırmaların (Ünlü, 2001; Dülger, 2009; Şencan, 2009; Akdoğan 2012) aileden algılanan sosyal destek düzeyi cinsiyete göre farklılaşmadığı sonucu ile benzerlik göstermektedir. Ancak diğer yandan kızların aileden aldıkları desteğin daha yüksek olduğunu gösteren araştırma (Helsen vd.,2000 akt.,Şencan, 2009; Oktan, 2005; Kaşık, 2009) bulguları ile araştırma bulgumuz farklılık göstermektedir.

Aileden algılanan sosyal destek düzeyi geçmiş yıllarda yapılan araştırmalarda kız ergenlerde fazla iken bu durum günümüz şartlarında eşit olması veya anlamlı bir fark göstermemesi sosyo-ekonomik, kültürel yapının olumlu yönde değiştiği veya ailelerin cinsiyet açısından ayırım yapmadan çocuklarına sosyal destek sağlamalarından kaynaklandığı söylenebilir. Nitekim Ustabaş'ın (2011) yaptığı çalışmada kız ve erkek öğrencilerin ailelerinden eşit düzeyde sosyal destek algıladığı sonuçlarına ulaştığı görülmüştür. Bu durum araştırma bulgumuzu destekler niteliktedir.

Arkadaştan Algılanan Sosyal Destekle Cinsiyet Arasındaki İlişki:

Araştırma bulgularında kız öğrencilerin algılanan arkadaş destek puanları erkek öğrencilerin destek puanlarından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Benzer durumun bazı araştırmacıların (Ünlü, 2001; Kaşık, 2009, Dülger, 2009) yaptığı çalışmada da ortaya çıktığı görülmüştür. Fakat Şencan, (2009) cinsiyete göre arkadaştan algılanan sosyal desteğin farklılaşmadığını yaptığı çalışmada bulmuştur. Bireylerin arkadaştan aldıkları sosyal desteğin bireylerin cinsiyetleriyle yakından ilişkili olduğu düşünülmektedir. Öyleki Colarossi (2001) yaptığı çalışmada sosyal destek arama konusunda kızların daha çok arkadaşlarını tercih ettiklerini, Kim'in (2001) yaptığı çalışmada ise kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha geniş sosyal ağa sahip olduklarını bulmuştur. Ayrıca Reevy ve Maslach (2001) ise kızların çevreden fazla sosyal destek alma beklentisine girdikleri, erkeklere oranla duygusal desteği hem fazla aldıkları hem de verdikleri tespit edilmiştir (Akt. Yamaç, 2009).

Bireylerin arkadaştan aldıkları sosyal destek bireylerin yaşlıları ile ne kadar iyi iletişim içerisinde oldukları ile yakından ilişkilidir. Bireylerin yaşlıları ile iyi iletişim kurabilmeleri sosyal beceri, iletişim becerisi gibi temel değişkenlerle yakından ilişkilidir. Sosyal beceri ile ilgili yapılan çalışmalarda (Deniz ve Hamarta, 2003; Canbay 2010, Duran vd. 2013) iletişim beceri ilgili çalışmalarda (Görür, 2001; Sönmez, 2014; Yetişkin, 2016) kızların daha yüksek düzeyde sosyal beceri ve iletişim becerisine sahip oldukları ilişkin bulgular arkadaştan algıladıkları sosyal desteğin kızların daha yüksek olmasını açıklamakta etkili olabilir.

Öğretmenden Algılanan Sosyal Destekle Cinsiyet Arasındaki İlişki:

Araştırma bulgularında kız öğrencilerin algılanan öğretmen destek puanları erkek

öğrencilerin destek puanlarından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Benzer durumun bazı araştırmacıların (Ünlü, 2001; Kaşık, 2009) yaptığı çalışmada da ortaya çıktığı görülmüştür. Fakat Dülger'in (2009) yaptığı çalışmada öğretmenlerden algılanan sosyal desteğin farklılaşmadığı bulunmuştur.

Bireylerin öğretmenlerden aldıkları sosyal destek bireylerin öğretmenleri ile ne kadar iyi iletişim içerisinde olduklarıyla, dolayısı ile sosyal beceri, iletişim becerisi gibi temel değişkenlerle yakından ilişkilidir. Kızların erkek ergenlere göre daha yüksek düzeyde sosyal beceri ve iletişim becerisine sahip oldukları sosyal beceri ile ilgili yapılan çalışmalarda (Deniz ve Hamarta, 2003; Canbay 2010, Duran vd., 2013) ve iletişim becerileriyle ilgili çalışmalarda (Görür, 2001; Sönmez, 2014; Yetişkin, 2016) ortaya konmuştu. Ayrıca Puklek ve Vidmar (2000) ergenlerdeki sosyal ilişkilerin cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaştığı, erkeklere oranla kızların sosyal ilişkilere daha çok eğilim gösterdikleri ifade edilmektedir (Akt., Çivitci, 2011). Öyle ki bazı araştırmacılar (Buhrmester vd.,1988; Gorska, 2011) kız ergenlerin erkek ergenlere nazaran kendini açma ve duygusal destek sağlama bakımından daha güçlü oldukları ifade etmişlerdir (Akt., Baltemir, 2014). Bu durum kız ergenlerin öğretmenleriyle iletişim durumuna zemin oluşturan unsurlar olarak değerlendirilebileceği düşünülmektedir.

Cinsiyet ve Öznel İyi Oluş Arasındaki İlişki

Araştırma bulgularında ergenlerin cinsiyet değişkenine göre öznel iyi oluş puan ortalamalarının anlamlı düzeyde farklılaşmadığı bulunmuştur. Diener (1984) Öznel iyi oluşu bireyin olumlu ve olumsuz duyguları ne düzeyde yaşadığına; yaşamından ne düzeyde doyum aldığına yönelik değerlendirme olarak tanımlamıştır. Literatüre baktığımız zaman, Wood vd. (1989), iyi oluşla ilgili yapılmış 93 çalışmanın meta analizini yapmışlardır. Sonuç olarak kadınların erkeklere oranla mutluluk ve yaşam doyumu seviyelerinin daha yüksek olduğu ancak olumlu duygu durumu açısından bu farklılığın anlamlı olmadığı görülmüştür (Akt., Nur-Şahin 2011). Katja vd. (2002)'deki araştırmalarında erkeklerin yaşam doyumu kızların yaşam doyumundan daha fazla çıkmasına rağmen istatistiksel olarak bu fark anlamlı görülmemiştir (Akt., Saygın, 2008). Mahon ve Yarcheski (2005) kız ve erkek öğrencilerin mutluluk ölçümleri arasındaki farkın anlamlı olmadığı görülmüştür. (Nur-Şahin 2011). Tuzgöl Dost (2004)'te yapmış olduğu çalışmada öğrencilerin cinsiyet ve fiziksel görünüşten memnuniyete bağlı olarak öznel iyi oluşlarında fark gözlenmemiştir.

Ayrıca çoğu araştırmacının (Cihangir-Çankaya, 2005; Çelik, 2008; Saygın 2008; Nur-Şahin, 2011; Kermen, 2013; Uçan, 2013) yaptıkları çalışmada cinsiyet değişkenine göre öznel iyi oluşlarında bir farklılık göstermediğini bulmuşlardır. Fakat Saföz-Güven (2008) ergenler üzerinde yaptığı çalışmada öznel iyi oluş değişkeni cinsiyet açısından farklılık gösterdiğini ve erkek ergenlerin öznel iyi oluş düzeylerini daha yüksek bulmuştur. Literatürde görüldüğü gibi çoğu araştırma bulguları bireylerde öznel iyi oluşun cinsiyet değişkeni açısından farklılık göstermediği ve bu durumda araştırma bulgularımızla paralellik arz ettiği görülmüştür.

Cinsiyet ve Duygusal Özerklik Arasındaki İlişki

Yaptığımız çalışmada kız ve erkek öğrencilerin duygusal özerklik alt ölçeklerine ilişkin puan ortalamalarının anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiş ve alt ölçeklere göre durum değerlendirmede yarar görülmüştür.

İdealleştirmeme alt ölçeğinde erkek ergenlerin puan ortalamaları kız ergenlerin puan ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur. Konu ile ilgili olarak Çoban'ın (2013) yaptığı çalışma sonucu ile bulgumuz benzerlik göstermektedir. Fakat bazı araştırmacılar (Steinberg ve Silverberg, 1986; Chen, 1994; Zimmer-Gembeck vd., 2011) çalışmalarında idealleştirmeme boyutunda kızların erkeklere oranla ortalamalarının yüksek olduğunu bulmuştur (Akt., Erçevik, 2014).

Bağımsızlık alt ölçeğinde erkek ergenlerin puan ortalamaları ile kız ergenlerin puan ortalamaları arasında fark anlamsız bulunmuştur. Çoban (2013) yapmış olduğu çalışmada bağımsızlık boyutunda kızların erkeklere oranla ortalamalarının yüksek olduğu bulunmuştur. Aynı sonuca bazı araştırmacılarında (Steinberg ve Silverberg, 1986; Chen, 1994; Zimmer-Gembeck vd., 2011) ulaştıkları görülmüştür (Akt., Erçevik, 2014).

Bireyleşme alt ölçeğinde kız ergenlerin puan ortalamalarının erkek ergenlerin puan ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Bazı araştırmacılar (Steinberg ve Silverberg, 1986; McBride-Chang ve Chang, 1998, Levpuscek, 2006) yaptıkları çalışmada kızlar lehine bireyleşme boyutunda anlamlı farklılıklar olduğunu bulmuşlardır (Akt., Erçevik 2014). Çoban (2013) yapmış olduğu çalışmada ise bireyleşme boyutunda cinsiyetler arasında manidar bir farklılığa ulaşmadığını ifade etmiştir.

Noom (1999) duygusal özerklik ergenin akranlarından ve ana babasından duygusal olarak bağımsızlaşması olarak belirtmiştir. Yaptığımız çalışmada bireyin kendisini duygusal olarak bağımsızlık hissetmesi cinsiyete göre değişip değişmediğine bakılmıştır. Bu açıdan literatüre baktığımızda Silverberg (1986) yaptıkları çalışmalarda, kızların erkeklere oranla daha yüksek düzeyde duygusal özerklik gösterdiklerini belirtmişken, Huey ve Henry'nin (2005) yaptığı çalışmada, duygusal özerklik açısından cinsiyetler arası bir fark olmadığı sonucuna varmışlardır. (Akt., Yektaş 2013). Benzer durumlara bazı araştırmacılarında (Demir, 2002; Musaağaoğlu, 2004) yaptıkları çalışmada ulaştıkları görülmektedir fakat Sesli (2014) yapmış olduğu araştırmanın sonuçlarına bakıldığında kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre duygusal özerklik puan ortalamalarının anlamlı düzeyde farklılık gösterdiğini bulmuştur.

Ergenlerin Öznel İyi oluş ve Algılanan Sosyal Destek Puanları ile Duygusal Özerklik İdealleştirmeme, Bağımsızlık ve Bireyleşme Arasındaki İlişki

Araştırma bulgularımızda ergenlerin öznel iyi oluş ile duygusal özerklik idealleştirmememe, bağımsızlık ve Bireyleşme arasında pozitif yönlü anlamlı düzeyde ilişki görülmüştür. Ayrıca ergenlerin algılanan sosyal destekleri ile duygusal özerklik idealleştirmememe, bağımsızlık ve bireyleşme arasında pozitif yönlü anlamlı düzeyde ilişki görülmüştür. Ayrıca ergenlerin öznel iyi oluş ve algılanan sosyal destek puanlarının duygusal özerkliğin idealleştirmeme, bağımsızlık ve bireyleşme alt boyutlarını yordamasının anlamlı olduğu görülmüştür. Özellikle öznel iyi oluş ve aileden algılanan sosyal desteğin modele özgün katkılarının anlamlı olduğu anlaşılmıştır.

Nur Şahin (2011) yaptığı çalışmada algılanan sosyal destek ile öznel iyi oluş puanları arasında pozitif yönlü yüksek derecede ilişkili olduğu ifade edilirken Türkmen (2012) yaptığı çalışmada ise algılanan sosyal destek ve öznel iyi oluş arasında anlamlı bir ilişki gözlenmediği ifade edilmiştir. Literatüre bakıldığında algılanan sosyal destek, özerklik ve öznel iyi oluşla

ilgili çeşitli çalışmalar bulunmasına rağmen duygusal özerlikle ilgili çalışmaların azlığı dikkat çekmiştir. Özer'in (2009) yaptığı çalışmada üniversite öğrencilerinin öznel iyi oluş düzeylerinin yüksekliği bir takım değişkenlerin yanında özerklik düzeylerinin yüksekliğinin etki ettiğine işaret etmiştir. Ancak Lamborn ve Steinberg'in (1993) yaptığı çalışmada bulduğumuz sonuçların aksi bir durumu yani duygusal özerklik puanları yüksek olan ergenlerin, düşük olanlara göre daha fazla davranış ve stres yaşadıklarını gösterdiği bulunmuştur (Akt., Morsünbül, 2011). Bu konuyu iyi anlaşılması için yeni çalışmalara ihtiyaç vardır.

Araştırmamızın diğer bir bulgusunda ergenlerin sosyal destekleri ile duygusal özerklik arasındaki ilişkiye baktığımızda algılanan sosyal destekleri ile duygusal özerklik idealleştirmeme, bağımsızlık ve Bireyleşme arasında pozitif yönlü anlamlı düzeyde ilişki görülmüştür. Bu durum Erçevik'in (2014)' te yaptığı çalışmada da algılanan sosyal destek ile duygusal özerklik arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkilere rastlanmış olup ayrıca algılanan sosyal destek alt boyutları ile duygusal özerkliğin alt boyutları arasında pozitif yönlü ilişki bulunmuştur.

Erçevik (2014) yapmış olduğu araştırmaya göre duygusal özerkliğin gelişiminde genel olarak sosyal desteğin önemi vurgulanırken ve alan yazıda bazı görüşlerin aksine gelişimsel olarak duygusal özerkliğin gelişimi süreç olarak olumlu görülmüştür.

Duygusal özerkliği bir bireyleşme süreci olarak değerlendiren Yılmaz (2007) ergenliğin sonunda duygusal bağlılığın çocukluk dönemine nazaran çok daha az olduğunu ifade etmektedir. Bu bağlılık azaldıkça ve ailenin ergenin bireyleşmesine vermiş olduğu bu destek Fromm'un (1947) bahsettiği kendi bireyselliğini kaybetmeden diğer insanlarla bütünleşmesine katkı sağlayacaktır.

Öyle ki aileler, ergenin bireyleşmesine izin verdikleri ölçüde geçiş döneminin olumlu olacağını fakat aileler, çocuklarındaki bu değişikliklerden endişe ediyorlar, ergenin özgürlük isteklerine cevap veremiyorlarsa geçiş döneminin olumsuz olacağını dolayısı ile ergenlerin gelişiminin olumsuz olacağını belirtmektedir (Palmonari vd., 1991; akt. Özatça, 2009). Benzer durum Beyer ve Goosens'in (2008) ebeveynle kurulan sıcak ve yakın bir ilişkinin (rehberlik etme, emosyonel destek, güvenli bağlanma, yakınlık,) destekleyici ebeveyn tutumlarının (aile içinde Bireyleşme ve bağımsızlığa değer verilerek, özerk ve bağımsız davranışların cesaretlendirilmesi) ergenlerde sağlıklı kimlik gelişimi ve kimlik kazanımı ile ilişkili olduğu yaptıkları çalışmada ortaya çıkmıştır (Akt.Yektaş 2013).

Ayrıca yaptığımız çalışmada ergenin bireyleşmesine aile desteğinin katkısı olurken öğretmen ve arkadaş desteğinin olmaması manidar bulunmuştur. Öyleki (Ryff, 1989, akt., Çevik, 2010) otonomi kavramını açıklarken kendi kararlarını kendi verme, bireyleşme, kendini gerçekleştirme gibi kavramlardan bahsetmektedir. Buradan hareketle örneklem grubumuzdaki ergenlerin bireyleşmesine öğretmen ve arkadaş desteğinin olmaması ergenin kendi kararlarını kendi vermesini veya kendini gerçekleştirme çabalarının desteklenmeme sebepleri araştırılmaya değer görülmektedir.

Çünkü Özdemir ve Çok'a (2011) göre kişisel, sosyal ve cinsel kimliğinin oluşmasına ergenin bireyleşme süreci katkı sağlamaktadır. Bu süreçte ergendeki fizyolojik değişikliklerin yanında bilişsel, duygusal ve toplumsal değişiklikler kendini göstermekte; büyüme, sosyal rol

tanımı, bilişsel değişim, cinselliğin ayrımına varılması, bireyleşme çabaları, kimlik arayışları, anne-babadan ayrılma ve psikolojik olarak bağımsızlaşma düşüncesi ve kişiler arası ilişkilere duyulan yoğun gereksinimleri ortaya çıkartmaktadır (Ostrov ve Offer, 1980; Akt., Özatça, 2009). Bu süreçte kişiler arası ilişkilere duyulan gereksinimlere bakılınca ailenin dışında öğretmen ve arkadaş ilişkisi ve onlardan sağlanan destek ergenin bireyleşmesine katkı sağlaması beklenilmektedir.

Sonuç olarak ergenlerin öznel iyi oluş ve algılanan aile desteğinin duygusal özerkliğin alt boyutlarının tamamına (idealleştirmeme, bağımsızlık ve bireyleşme) katkısı varken; öznel iyi oluş ve algılanan öğretmen desteğinin sadece iki boyuta (idealleştirmeme, bağımsızlık) katkısının olduğu bulunmuştur. Bunların yanın da öznel iyi oluş ve algılanan arkadaş desteğinin bu alt boyutlara katkısı görülmemiştir.

Sonuç

Araştırmada çalışma grubunu oluşturan ergenlerin duygusal özerklik, sosyal destek ve öznel iyi oluşları açısından incelenmiştir. Çalışmada elde edilen bulgular doğrultusunda şu sonuçlara ulaşılmıştır.

1. Ergenlerin cinsiyet değişkenine göre kız ve erkek ergenlerin aileden ASDÖ puanları arasında anlamlı fark gözlenmemiştir. Ancak kız öğrencilerin algılanan arkadaş ve algılanan öğretmen destek puanları erkek öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

2. Ergenlerin cinsiyet değişkenine göre kız ve erkek öğrencilerin ÖİÖ puanları arasında anlamlı düzeyde fark yoktur.

3. Ergenlerin cinsiyet değişkenine göre DÖÖ puanlarının idealleştirmeme alt ölçeğinde erkek ergenlerin puan ortalamaları kız ergenlerden anlamlı düzeyde yüksek bulunurken bireyleşme alt ölçeğinde kız ergenlerin puan ortalamaları erkek ergenlerden anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

4. Ergenlerin ÖİÖ ve ASDÖ puanları ile DÖÖ idealleştirmeme, bağımsızlık ve bireyleşme arasında pozitif yönlü anlamlı düzeyde ilişki görülmüştür. Ayrıca ergenlerin ASDÖ ile DÖÖ idealleştirmeme, bağımsızlık ve bireyleşme arasında pozitif yönlü anlamlı düzeyde ilişki görülmüştür.

5. Ergenlerin ÖİÖ ve ASDÖ puanlarının DÖÖ idealleştirmeme alt boyutunu yordamasına ilişkin yapılan hiyerarşik regresyon analizi sonucunda modele birinci adımda girilen ÖİÖ model içerisinde özgün katkısının anlamlı olduğu görülmüştür. Modele ikinci adımda girilen ASDÖ'nin modele katkısının anlamlı olduğu görülmüştür. ASDÖ'nin alt boyutlarından algılanan aile ve algılanan öğretmen desteğinin modele özgün katlarının anlamlı olduğu anlaşılmıştır.

6. Ergenlerin ÖİÖ ve ASDÖ puanlarının DÖÖ bağımsızlık alt boyutunu yordamasına ilişkin yapılan hiyerarşik regresyon analizi sonucunda modele birinci adımda girilen ÖİÖ'un model içerisinde özgün katkısının anlamlı olduğu görülmüştür. Modele ikinci adımda girilen ASDÖ'nin modele katkısının anlamlı olduğu görülmüştür. ASDÖ'nin alt boyutlarından algılanan aile ve algılanan öğretmen desteğinin modele özgün katlarının anlamlı olduğu anlaşılmıştır.

7. Ergenlerin ÖİÖ ve ASDÖ puanlarının DÖÖ bireyleşme alt boyutunu yordamasına

ilişkin yapılan hiyerarşik regresyon analizi sonucunda modele birinci adımda girilen ÖİÖ'un model içerisinde özgün katkısının anlamlı olduğu görülmüştür. Modele ikinci adımda girilen ASDÖ'nin modele katkısının anlamlı olduğu görülmüştür. ASDÖ'nin alt boyutlarından sadece algılanan aile desteğinin modele özgün katlarının anlamlı olduğu anlaşılmıştır.

Öneriler

1. Bu araştırma diğer şehirlerdeki ergenlerle tekrarlanarak araştırma sonuçları karşılaştırılabilir.

2. Bu araştırmanın örneklemini 13-19 yaş arası öğrenim görmekte olan ergenlerle sınırlıdır. Dolayısıyla elde edilen bulguların diğer yaş gruplarına genellemek mümkün değildir. Benzer çalışmaların diğer yaş gruplarına yapılması konu ile ilgili kapsamlı bilgi sahibi olunmasına katkı sağlayacaktır.

3. Araştırmanın sonuçlarından anlaşılıyor ki sosyal desteğin artması ergenin duygusal özerkliğini ve öznel iyi oluş düzeyini olumlu yönde etkilemektedir. Dolayısı ile ergen ailelerine bu yönde eğitimler verilmesi fayda sağlayacaktır.

4. Ergenlerin bireyleşmesine öğretmen desteğinin doğru ve yeterli olabilmesi için bu yönde öğretmenlere seminerler verilebilir.

5. Ergenlerin bireyleşmesine arkadaş desteğinin doğru ve yeterli olabilmesi için bu yönde okullarda grupta psikolojik danışmanlık çalışmaları yapılabilir.

6. Ergenlerin bireyleşmesine öğretmen ve arkadaş desteğinin olmaması ergenin kendi kararlarını kendi vermesini veya kendini gerçekleştirme çabalarının desteklenmeme sebepleri araştırılmaya değer görülmektedir.

KAYNAKÇA

- Akdoğan S. D. (2012). Anne-Babası Boşanmış ve Boşanmamış Ergenlerin Algılanan Sosyal Destek Düzeylerinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Canbay, H. (2010). Lise Öğrencilerinin Öznel İyi Oluş Düzeyleri İle Sosyal Beceri Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Cihangir-Çankaya, Z. (2005). Öz Belirleme Modeli: Özerklik Desteği, İhtiyaç Doyumu ve İyi Olma. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çelik, Ş. (2008). Lise Öğrencilerinin Öznel İyi Oluşlarının Duygusal Zekâ Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Çevik, N. (2010). Lise Öğrencilerinin Öznel İyi Oluşlarını Yordayan Bazı Değişkenler Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çivitci, N. (2011). Lise Öğrencilerinde Okul Öfkesi ve Yalnızlık Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 4(35), 18-29
- Çoban, A. E. (2013). Türkiye’de Ergenlerin Duygusal Özerkliklerinin Bazı Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi. Eğitim ve Bilim. Cilt 38, Sayı 169
- Demir, T. Ş. (2002). İlköğretim Öğrencilerinin Kültürel Etkinlikleri İle Özerklikleri Arasındaki İlişki. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Deniz, M. (2010) Ergenlerde sır saklamanın duygusal ve gelişimsel değişkenler açısından incelenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Deniz, M. E. ve Hamarta, E. (2003). Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Beceri ve Yalnızlık Düzeylerinin Bağlanma Stilleri Açısından İncelenmesi, VII. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi, İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Diener, E. (1984). Subjective well-being. Psychological Bulletin, 95 (3), 542-575.
- Diener, E. (2000). Subjective well-being: The science of happiness, and a proposal for a national index. American Psychologist, 55, 34-43.
- Duran, M., Çeliköz, N. ve Topaloğlu, A. (2013). Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal Beceri Düzeylerinin Belirlenmesi. İnönü Üniversitesi 14(2):121-137.
- Dülger, Ö. (2009). Ergenlerde Algılanan Sosyal Destek İle Karar Verme Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Erçevik A. (2014). Lise Öğrencilerinin Duygusal Özerklik ve Sosyal Destek Düzeyleri Arasındaki ilişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Erikson E. (1968). Identity: Youth and Crisis. W.W.Norton, New York.
- Fromm, E. (1947). Man for Himself, (Çev. N. Arat, 1996) (5. Basım), İstanbul: Say Dağıtım Ltd. Şti.
- Görür, D. (2001). Lise Öğrencilerinin İletişim Becerilerini Değerlendirmelerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Hall, G.S. (1904). Adolescence, New York, Appleton.
- Havighurst R.J. (1972). Developmental Tasks and Educeatin, 3.bsk. New York, David McKay Co.
- Karasar, N. (2008). Bilimsel Araştırma Yöntemi. (17.Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kaşık, D. Z. (2009). Ergenlerde Karar Verme Stilleri ve Algılanan Sosyal Destek Düzeylerinin Sosyal Yetkinlik Beklentisi ve Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk

- Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Kermen U. (2013). Üniversite Öğrencilerinin İhtiyaç Doyumu ve Öznel İyi Oluş Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Kozaklı, H. (2006). Üniversite Öğrencilerinde Yalnızlık ve Sosyal Destek Düzeyi Arasındaki İlişkilerin Karşılaştırılması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Köksal-Akyol, A. ve Salı G. (2013). Yatılı ve Gündüzlü Okuyan Çocukların Benlik Kavramlarının ve Sosyal Destek Algılarının İncelenmesi. Ekim 2013 Cilt:21 No:4 (Özel Sayı) Kastamonu Eğitim Dergisi, 1377-1398.
- Kulaksızoğlu, A. (2004). Ergenlik Psikolojisi. Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Lepore, S. J., Evans, G. W. ve Schneider, M.K. (1991). Dynamic Role Of Social Support İn The Link Between Chronic Stres And Psychological Distress. Journal Of Personality And Social Psychology, 61, 899-909.
- Morsünbül, Ü. (2011). Ergenlikte Özerkliğin ve Kimlik Biçimlenmesinin Öznel İyi Oluş Üzerindeki Etkisi. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Musaağaoğlu, C. (2004). Ergenlik Sürecinde Özerkliğin Gelişimi İle Algılanan Ana-Baba Tutumları Arasındaki İlişkiler. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Noom, M. J. (1999). Adolescent Autonomy: Characteristic and Correlates. Delft, Eburon.
- Noom, M. J., Dekovic, M. & Meeus, W. H. J. (2001). Conceptual analysis and measurement of adolescent autonomy. Journal of Youth and Adolescence, 30, 577-595.
- Nur-Şahin G. (2011). Üniversite Öğrencilerinin Kendini Açma, Öznel İyi Oluş ve Algıladıkları Sosyal Destek Düzeylerinin Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Oktan, V. (2005). Yalnızlık ve Algılanan Sosyal Destek Düzeyinin Ergenlerdeki Öfkenin Gelişimine Etkisi. Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Dergisi, 21, 183-192
- Onur, B. (1995). Ergenliği Anlamak. İmge Kitabevi, Ankara.
- Özatça, A. (2009). Ergenlerde Sosyal ve Duygusal Yalnızlığın Yordayıcısı Olarak Aile İşlevleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özdemir, Y., & Çok, F. (2011). Ergenlikte Özerklik Gelişimi, Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 36(4), 152-164.
- Özer, G. (2009). Öz-Belirleme Kuramı Çerçevesinde İhtiyaç Doyumu, İçsel Güdülenme ve Bağlanma Stilllerinin Üniversite Öğrencilerinin Öznel İyi Oluşlarına Etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ryff, C.D. & Keyes, M. L.C. (1995). The Structure of Psychological Well-Being Revisited. Journal of Personality and Social Psychology 69 (4), 719-727.
- Saföz-Güven, İ. G. (2008). Fen ve Genel Lise Öğrencilerinin Cinsiyet ve Sosyometrik Statülerine Göre Öznel İyi Oluş Düzeyleri, Genel Sağlık Ölümleri ve Psikolojik Belirti Türleri. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Saygın, Y. (2008). Üniversite Öğrencilerinin, Sosyal Destek, Benlik Saygısı ve Öznel İyi Oluş Düzeylerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Sesli Ç. (2014). Ortaöğretim Öğrencilerinin Özerklik Düzeyleri İle Değer Yönelimleri ve Kendini Ayarlama Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.

- Soylu, Ö. (2002). Üniversite Sınavına Hazırlanan Öğrencilerin Ailelerinden Sosyal Destek Algılayıp-Algılamama Durumlarına Göre Psikolojik Belirtiler Yönünden İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Sönmez, G. (2014). Ergenlerde iletişim becerileri ve anne-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Steinberg, S. (2007). Ergenlik (Çev. Figen Çok), Ankara: İmge Kitabevi.
- Şencan, B. (2009). Lise Öğrencilerinin Algıladıkları Sosyal Destek Düzeyi İle Sosyal Yetkinlik Beklentisi Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Taysi, E. (2000). Benlik Saygısı, Arkadaşlardan ve Aileden Sağlanan Sosyal Destek: Üniversite Öğrencileriyle Yapılan Bir Çalışma Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Tuzgöl Dost, M. (2004). Üniversite öğrencilerinin öznel iyi oluş düzeyleri. Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Tuzgöl Dost, M. (2005). Ruh Sağlığı Ve Öznel İyi Oluş. Eurasian Journal of Educational Research, 20, 223-231.
- Türkmen, M. (2012). Öznel İyi Oluşun Yapısı Ve Ana- Baba Tutumları, Özsaygı Ve Sosyal Destekle İlişkisi: Bir Model Sınaması. Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 5 (1), 41- 73.
- Uçan, A. (2013). Cinsiyetleri Farklı Lise Öğrencilerinin Öznel İyi Oluşlarının Toplumsal Konum İle İlgili Risk Alma ve Göç Değişkenlerine Göre İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi Mersin Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
- Ustabaş, S. (2011). İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Saldırganlık ve Algılanan Sosyal Destek Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ünlü, H. (2001). Lise Öğrencilerinin Algıladıkları Sosyal Desteğin ve Ego Kimlik Statülerinin Sosyo-Ekonomik Düzey ve Cinsiyete Göre İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yamaç, Ö. (2009). Üniversite Öğrencilerinin Algıladıkları Sosyal Destek ile Stresle Başa Çıkma Stilleri Arasındaki ilişki. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Yetişkin, G. (2016). Ergenlerde iletişim becerileri ve utangaçlık arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yıldırım, İ. (1997). Algılanan Sosyal Destek Ölçeğinin Geliştirilmesi Güvenirliliği ve Geçerliliği. Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi, 13, 81-87.
- Yıldırım, İ. (2004). Algılanan Sosyal Destek Ölçeğinin Revizyonu. Eğitim Araştırmaları. Sonbahar. Yıl:5. Sayı:17.
- Yılmaz, Y. (2007). Anne-Baba Tutumları ile İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Okul Başarısı ve Özerkliklerinin Gelişimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.